

พระราชบัญญัติ การชลประทานราษฎร พุทธศักราช 2482

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล
คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงวันที่ 4 สิงหาคม พุทธศักราช 2480)
อาทิตยทิพอาภา
พล.อ.เจ้าพระยา พิษยนทรโยธิน
ตราไว้ ณ วันที่ 17 ตุลาคม พุทธศักราช 2482
เป็นปีที่ 6 ในรัชกาลปัจจุบัน

โดยที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติว่า สมควรจัดการควบคุมการชลประทานราษฎร เพื่อคุ้มครองและรักษาประโยชน์ของราษฎร
จึงมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า "พระราชบัญญัติ การชลประทานราษฎร พุทธศักราช 2482"

มาตรา 2 ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติควบคุมการเหมืองฝายและพนังพุทธศักราช 2477 พระราชบัญญัติควบคุมการเหมืองฝายและพนังแก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช 2478 และพระราชบัญญัติควบคุมการเหมืองฝายและพนัง (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2480 กับบรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นๆ ซึ่งบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งมีข้อความขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

"การชลประทาน" หมายความว่า กิจกรรมที่บุคคลได้จัดทำขึ้นเพื่อส่งน้ำจากน้ำหรือแหล่งน้ำใด ๆ เป็นต้นว่า แม่น้ำ ลำธาร ห้วย หนอง คลอง บึง บาง ไปใช้ในการเพาะปลูก และให้หมายถึงกิจกรรมที่ได้จัดทำขึ้นเพื่อป้องกันการเสียหายแก่การเพาะปลูกอันเกี่ยวกับน้ำ

"การชลประทานส่วนบุคคล" หมายความว่า การชลประทานที่บุคคลคนเดียวหรือหลายคนได้จัดทำขึ้น เพื่อประโยชน์แก่การเพาะปลูกของบุคคลนั้น ๆ โดยเฉพาะ

"การชลประทานส่วนราษฎร" หมายความว่า การชลประทานที่ราษฎรได้ร่วมกันจัดทำขึ้น เพื่อประโยชน์แก่การเพาะปลูกของราษฎรในท้องถิ่น

"การชลประทานส่วนการค้า" หมายความว่า การชลประทานที่บุคคลได้จัดทำขึ้นเพื่อค่าตอบแทนจากผู้ที่ต้องการใช้น้ำเพื่อการเพาะปลูกจากการชลประทานนั้น

"เขตการชลประทาน" หมายความว่า เขตที่ดินซึ่งได้รับประโยชน์จากการชลประทานนั้น

"เครื่องอุปกรณ์การชลประทาน" หมายความว่า สิ่งของใด ๆ ที่ใช้ประกอบสำหรับทำการชลประทาน

"เจ้าพนักงาน" หมายความว่า คณะกรรมการจังหวัด ข้าหลวงประจำจังหวัด คณะกรรมการอำเภอ นายอำเภอ กำนันผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าหรือผู้ช่วยหัวหน้าการชลประทานและเจ้าพนักงานผู้ควบคุมการชลประทาน

มาตรา 5 เพื่อประโยชน์แก่การแบ่งปันน้ำในยามขาดแคลน หรือเพื่อความปลอดภัยหรือผาสุกของสาธารณชนให้คณะกรรมการจังหวัดมีอำนาจสั่งปิดหรืองดใช้ส่วนใดส่วนหนึ่งของการชลประทานทุกประเภทไว้ได้ชั่วคราวหรือสั่งเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพื่อชักน้ำไปใช้ในการนั้นได้

ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการแบ่งปันน้ำในยามขาดแคลน ให้ผู้ได้รับประโยชน์เป็น ผู้ออกค่าใช้จ่ายในการนั้น

มาตรา 6 ห้ามมิให้ผู้ใดชักน้ำจากการชลประทานส่วนบุคคลหรือการชลประทานส่วนราษฎรเกินความจำเป็น หรือเอาน้ำไปทิ้งเสียโดยเปล่าประโยชน์เมื่อเจ้าพนักงานได้สั่งห้าม

หมวด 1

การชลประทานส่วนบุคคล

มาตรา 7 ผู้ใดจะทำการชลประทานส่วนบุคคล จะต้องขอและได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่เสียก่อน เว้นแต่จะได้ทำขึ้นเพื่อประโยชน์แก่เนื้อที่ไม่เกินสองร้อยไร่ หรือเป็นการกระทำชั่วคราวซึ่งมิได้มีการก่อสร้างไว้เป็นประจำแต่ทั้งนี้ต้องไม่กีดขวางทางน้ำสาธารณะหรือทำให้เสียหายแก่บุคคลอื่น

การขออนุญาตนั้น ให้ยื่นคำขอต่อคณะกรรมการอำเภอเจ้าของท้องที่และให้คณะกรรมการอำเภอปิดประกาศโฆษณาไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอและในตำบลติดต่อกับตำบลที่จะทำการชลประทานนั้นเป็นเวลาสิบห้าวัน ผู้ใดเห็นว่าตนจะได้รับความเสียหายจากการชลประทานนี้ ให้ยื่นคำร้องคัดค้านต่อคณะกรรมการอำเภอภายในระยะเวลาดังกล่าวแล้ว เฉพาะในกรณีฉุกเฉินให้พิจารณาอนุญาตไปก่อนได้

การอนุญาตตามความในวรรคต้น

1) ถ้าทำขึ้นเพื่อประโยชน์แก่เนื้อที่ไม่เกินห้าร้อยไร่และอยู่ในท้องที่อำเภอเดียวกัน ให้คณะกรรมการอำเภอนั้นเป็นผู้พิจารณาอนุญาตแล้วรายงานให้จังหวัดทราบ และให้จังหวัดรายงานไปยังกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

2) ถ้าทำขึ้นเพื่อประโยชน์แก่เนื้อที่ไม่เกินหนึ่งพันไร่และอยู่ในท้องที่จังหวัดเดียวกัน ให้คณะกรรมการจังหวัดนั้นเป็นผู้พิจารณาอนุญาตแล้วรายงานไปยังกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

3) ถ้าทำขึ้นเพื่อประโยชน์แก่เนื้อที่เกินกว่าหนึ่งพันไร่ หรือเนื้อที่คาบเกี่ยวต่างจังหวัดกัน ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นผู้พิจารณาอนุญาต

เจ้าของการชลประทานส่วนบุคคลที่ทำอยู่แล้วก่อนวันใช้พระราชบัญญัตินี้จะต้องขออนุญาตภายในกำหนดเวลาสิบสองเดือนนับแต่วันใช้พระราชบัญญัตินี้

มาตรา 8 ผู้ขออนุญาตทำการชลประทานตามความในมาตรา 7 จะต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้

(1) เสนอแผนที่สังเขปซึ่งแสดงรายการ ต่อไปนี้

- (ก) จำนวนเนื้อที่เพาะปลูกที่มีอยู่ในเวลาที่ขออนุญาต
- (ข) จำนวนเนื้อที่ซึ่งจะได้รับประโยชน์เพิ่มขึ้นเนื่องจากการชลประทานนั้น
- (ค) แนวทางน้ำ แหล่งน้ำ หมู่บ้านและสถานที่ถาวรต่าง ๆ เท่าที่มีอยู่ในเขตนั้น
- (ง) แนวทางและจุดที่ตั้งของการชลประทานที่ขอทำขึ้น

(2) เสนอรายละเอียด คือ

- (ก) สภาพของลำน้ำที่จะใช้ทำการชลประทานนั้นในฤดูแล้งมีน้ำเหลืออยู่เพียงใด ในฤดูน้ำมีน้ำตามปกติเท่าใด และระดับน้ำสูงที่สุดเท่าใดโดยคิดจากระดับท้องน้ำขึ้นมา
- (ข) ความกว้าง ลึกของลำน้ำเดิม และขนาดส่วนตัดของการชลประทานที่ขอทำขึ้น
- (ค) จำนวนเจ้าของนาภายในเขตที่จะได้รับน้ำจากการชลประทานนั้นรวมทั้งที่มีอยู่เดิมและที่จะมีขึ้นใหม่

(3) ให้ชี้แจงว่า การชลประทานรายอื่นได้มีอยู่ก่อนแล้วในลำน้ำนั้นหรือไม่ ถ้ามีให้แจ้งเขตและระยะที่ตั้งถัดไปทางเหนือ

น้ำ 1 ราย ทางใต้ น้ำ 1 ราย

มาตรา 9 ในกรณีที่คณะกรรมการจังหวัดเห็นว่า การชลประทานส่วนบุคคลรายใดมีปริมาณน้ำเกินความจำเป็นแล้ว ก็ให้มีอำนาจสั่งเกลี่ยน้ำให้แก่ที่ดินที่ใกล้เคียงได้เป็นครั้งคราว แต่ผู้ที่ได้รับประโยชน์จะต้องช่วยเหลือเจ้าของหรือผู้ควบคุมตามสมควร

การชลประทานส่วนบุคคลรายใดที่ได้ทำมาแล้วไม่น้อยกว่าสิบปีถ้าคณะกรรมการจังหวัดเห็นเป็นการจำเป็นที่จะขยายเขตการชลประทานให้กว้างขวางออกไปเพื่อประโยชน์ของราษฎรหม่อมมาก ก็ให้มีอำนาจสั่งเปลี่ยนประเภทการชลประทานส่วนบุคคลรายนั้นเป็นการชลประทานส่วนราษฎรได้โดยให้ผู้ที่จะได้รับประโยชน์จากการชลประทานนั้นร่วมกันออกเงินค่าทำขวัญตามส่วนมากและน้อย

ถ้าหากไม่ตกลงกันในเรื่องเงินค่าทำขวัญ คณะกรรมการจังหวัดและผู้ที่จะได้รับประโยชน์มีสิทธิที่จะขอให้ตั้งอนุญาโตตุลาการได้

ถ้าจะต้องตั้งอนุญาโตตุลาการตามความในวรรคก่อน ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยอนุญาโตตุลาการมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 10 เจ้าของการชลประทานส่วนบุคคล จะต้องปฏิบัติการมิให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์ของบุคคลอื่นและจะต้องปล่อยน้ำให้ที่ดินที่อยู่ใกล้เคียงซึ่งเคยได้รับน้ำจากการชลประทานนั้นมาแต่ก่อนได้ใช้สอยตามสมควร ถ้าเจ้าของหรือผู้ควบคุมกระทำหรือละเว้นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดอันอาจเกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นหรือสิ่งสาธารณประโยชน์ให้คณะกรรมการอำเภอมีอำนาจสั่งให้เจ้าของหรือผู้ควบคุมกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดได้ตามที่เห็นสมควร ถ้าพ้นกำหนดเวลา เจ้าของหรือผู้ควบคุมไม่ปฏิบัติตาม ให้คณะกรรมการอำเภอมีอำนาจเข้าดำเนินการเพื่อป้องกันความเสียหายได้ทันที

มาตรา 10 ทวิ⁽¹⁾ ในการจัดทำกรชลประทานส่วนบุคคลตามหมวดนี้ไม่ว่าจะต้องขออนุญาตตามมาตรา 7 หรือไม่ก็ตาม ถ้ามีความจำเป็นต้องใช้ที่ดินของบุคคลอื่นหรือที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ผู้จัดทำกรชลประทานส่วนบุคคลดังกล่าวอาจทำทางน้ำผ่านที่ดินนั้นได้ เมื่อขอและได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว แต่ต้องใช้ค่าทดแทนให้แก่เจ้าของที่ดินดังกล่าว

การขออนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ขออนุญาตยื่นคำขอต่อนายอำเภอเจ้าของท้องที่และจะต้องปฏิบัติตามมาตรา 8 (1) ด้วย

และให้นายอำเภอแจ้งให้เจ้าของและผู้ครอบครองที่ดินที่จะทำทางน้ำผ่านทราบโดยจดหมายลงทะเบียนไปยังภูมิลำเนาของเจ้าของและผู้ครอบครองที่ดินพร้อมทั้งปิดประกาศ ณ สำนักงานที่ดินจังหวัด ที่ว่าการเขต ที่ว่าการอำเภอ ที่ทำการกำนันในท้องที่ และที่ดินที่จะทำทางน้ำผ่านล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน ผู้ใดเห็นว่าตนจะได้รับความเสียหายจากการทำทางน้ำผ่านที่ดิน ให้ยื่นคำร้องคัดค้านต่อนายอำเภอภายในระยะเวลาดังกล่าวแล้ว เฉพาะในกรณีฉุกเฉินให้พิจารณาอนุญาตไปก่อนได้

ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่อนุญาตตามคำขอ ให้ปิดประกาศและแจ้งการอนุญาตพร้อมทั้งรายละเอียดให้เจ้าของและผู้ครอบครองที่ดินทราบโดยวิธีการดังระบุไว้ในวรรคสองล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

ให้นามตรา 7 วรรคสาม มาใช้บังคับแก่การอนุญาตตามวรรคหนึ่งโดยอนุโลม ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมตามหลักชลประทาน และจะต้องไม่เกิดความเสียหายแก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินน้อยที่สุด

จำนวนเงินค่าทดแทนนั้นไม่อาจตกลงกันได้ ผู้ขออนุญาตอาจร้องขอต่อคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานกรรมการ ประธานสภาจังหวัดเป็นรองประธานกรรมการ เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดเกษตรจังหวัด ผู้แทนกรมชลประทาน และนายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่เป็นกรรมการ เป็นผู้กำหนดโดยให้คำนึงถึงสภาพของที่ดินตลอดจนประโยชน์ที่ผู้ขออนุญาตจะได้รับและความเสียหายที่จะเกิดแก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินอื่นด้วย

เมื่อคณะกรรมการได้กำหนดจำนวนเงินค่าทดแทนตามวรรคห้าแล้วเจ้าของที่ดินไม่ยอมรับเงินค่าทดแทน และพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ปิดประกาศตามวรรคสามโดยอนุโลม และได้วางเงินค่าทดแทนดังกล่าวต่อศาลแล้ว ผู้ขออนุญาตมีสิทธิเข้าดำเนินการได้

การที่เจ้าของที่ดินไม่ยินยอมตกลงในจำนวนเงินค่าทดแทนที่ดินตามที่คณะกรรมการกำหนดในวรรคห้า รับหรือไม่รับเงินค่าทดแทนที่ได้วางไว้ต่อศาล ไม่ตัดสิทธิเจ้าของที่ดินจะฟ้องเรียกเงินส่วนที่ตนเห็นว่าควรจะได้รับภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวัน นับแต่วันที่ไดวางเงินต่อศาล ในกรณีศาลพิพากษาให้ชำระเงินค่าทดแทนเพิ่มขึ้น ให้เจ้าของที่ดินได้รับดอกเบี้ยในอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีในเงินส่วนที่เพิ่มขึ้นนับจากวันที่วางเงินค่าทดแทนต่อศาล

การที่เจ้าของที่ดินฟ้องคดียังศาลตามวรรคเจ็ด ไม่เป็นเหตุให้การครอบครองการใช้ที่ดินของผู้ขออนุญาตสะดุดหยุดลง

มาตรา 10 ตี(1) ทางน้ำตามมาตรา 10 ทวิ ต้องใช้เพื่อประโยชน์ของที่ดินที่ได้รับน้ำจากทางน้ำนั้น ถ้าต่อมาที่ดินที่ได้รับน้ำนั้นหมดความจำเป็นที่จะใช้น้ำจากทางน้ำนั้นเพื่อประกอบการเพาะปลูกอีกต่อไป เมื่อเจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินที่มีทางน้ำผ่านร้องขอและได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่แล้วให้สิทธิของเจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินที่ได้รับน้ำจากทางน้ำนั้นเป็นอันสิ้นสุดลง

ในระหว่างที่ทางน้ำจะต้องใช้เพื่อประโยชน์ของที่ดินที่ได้รับน้ำเจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินที่ได้รับน้ำมีสิทธิทำการทุกอย่างอันจำเป็นเพื่อรักษาและใช้ทางน้ำนั้น โดยไม่เกิดความเสียหายแก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินที่มีทางน้ำผ่านน้อยที่สุดตามพฤติการณ์

หมวด 2

การชลประทานส่วนราษฎร

มาตรา 11 แม่น้ำ ลำธาร ห้วย หนอง คลอง บึงบาง หรือทางน้ำแหล่งน้ำใด ๆ นั้น เมื่อข้าหลวงประจำจังหวัดเห็นเป็นการ

จำเป็นเพื่อประโยชน์แก่การชลประทาน ก็ให้มีอำนาจประกาศกำหนดเขตไว้ได้ และภายในเขตที่กำหนดไว้นั้น ข้าหลวงประจำจังหวัดมีอำนาจที่จะสั่งห้ามมิให้กระทำการใด ๆ อันเป็นการขัดขวางแก่การชลประทาน

มาตรา 12 การชลประทานส่วนราษฎรที่จะจัดทำขึ้นใหม่ให้เป็นไปตามความเห็นชอบของราษฎรส่วนมากที่จะได้รับประโยชน์จากการชลประทานนั้นโดยการคำนวณเสียงตามมาตรา 22 (ก) ให้ผู้ที่ได้รับมอบหมายจากราษฎรและพนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติตามมาตรา 7 นอกจากวรรคสุดท้าย

มาตรา 13 ให้นายอำเภอมีอำนาจตั้งบุคคลที่สมควรตามความเห็นชอบของราษฎรส่วนมากที่ได้รับประโยชน์ในเขตการชลประทาน เป็นหัวหน้าการชลประทานรายนั้น หรือเป็นผู้ช่วยตามจำนวนที่เห็นสมควร และให้มีอำนาจถอดถอนบุคคลที่ได้รับแต่งตั้งดังว่านั้นในเมื่อราษฎรส่วนมากเห็นสมควร

มาตรา 14 การเกณฑ์แรงงานหรือเครื่องอุปกรณ์การชลประทานส่วนราษฎรในเวลาปกติ ให้นายอำเภอเป็นผู้สั่งเกณฑ์ ในเวลาฉุกเฉิน ให้กรรมการอำเภอ กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน หรือหัวหน้าการชลประทานเป็นผู้สั่งเกณฑ์จากผู้ที่ได้รับประโยชน์ในเขตการชลประทานนั้น

มาตรา 15 การเกณฑ์เครื่องอุปกรณ์การชลประทานส่วนราษฎรให้เจ้าพนักงานคำนวณให้พอเพียงต่อการทำ แล้วกำหนดเกณฑ์เอาตามเนื้อที่ทำกรเพาะปลูกโดยเฉลี่ยไร่หนึ่งมีส่วนเท่า ๆ กัน เศษของไร่หรือผู้ที่มิเนื้อที่ไม่ถึงหนึ่งไร่ ให้นับเป็นหนึ่ง

มาตรา 16 การเกณฑ์แรงและแบ่งงานทำการชลประทานส่วนราษฎรให้จัดแบ่งมากน้อยตามส่วนของจำนวนเนื้อที่มีไว้เพื่อทำการเพาะปลูกผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ที่ดิน หรือผู้ครอบครองที่ดินนั้น

งานใดที่แบ่งแยกกันทำไม่ได้ ให้เกณฑ์แรงและแบ่งงานโดยคำนวณดังต่อไปนี้ ผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินหรือผู้ครอบครองที่ดินคนใดมีเนื้อที่ไม่เกินสิบไร่ให้ไปทำงานคนหนึ่ง ถ้ามากกว่าสิบไร่ให้คำนวณทวีขึ้นไป โดยอัตราสิบไร่ต่อหนึ่งคนเศษของสิบไร่ถ้าถึงครึ่งให้นับเป็นหนึ่ง

มาตรา 17 ในการแบ่งปันการงานและเครื่องอุปกรณ์การชลประทานส่วนราษฎรให้ กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าการชลประทาน หรือผู้ช่วยในเขตการชลประทานนั้นเป็นผู้แบ่งและควบคุมงานจนกว่าจะแล้วเสร็จ

มาตรา 18 การบำรุงรักษาหรือซ่อมแซมแก้ไข การชลประทานส่วนราษฎร ให้ราษฎรที่ได้รับประโยชน์จากการชลประทานนั้น มีหน้าที่ทำงานตามคำสั่งเกณฑ์ของเจ้าพนักงาน

ในการนี้ถ้ามีกรณีโต้แย้งเกิดขึ้น ให้นายอำเภอมีอำนาจสั่งดำเนินการตามที่เห็นสมควรเพื่อให้เสร็จก่อนฤดูทำการเพาะปลูก

มาตรา 19 ถ้าเขตก่อสร้างของการชลประทานส่วนราษฎรตรงที่ใดไม่มีที่ขุดดินหรือทิ้งมูลดินพอ ก็ให้นายอำเภอมีอำนาจสั่งให้ขุดหรือทิ้งมูลดินในที่ดินที่ใกล้หรือข้างเคียงซึ่งติดต่อกับเขตก่อสร้างของการชลประทานนั้น ห่างข้างละไม่เกิน 5 เมตร

มาตรา 20 เพื่อประโยชน์ในการชุด ทำ ซ่อมหรือแก้ไขการชลประทานส่วนราษฎร ให้นายอำเภอมีอำนาจสั่งตัด ฟัน ชัก ลาก ไม่กระยาเลยหวงห้ามชนิดที่ 3 ในป่าได้ตามที่เห็นสมควร

มาตรา 21 การแบ่งปันน้ำในเขตการชลประทานส่วนราษฎร ให้เป็นหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าการ ชลประทาน หรือผู้ช่วยเป็นผู้แบ่งปันตามส่วนของจำนวนเนื้อที่ทำการเพาะปลูก เว้นแต่ในกรณีที่เกิดกักกันไม่ได้ จึงให้ นายอำเภอหรือผู้แทนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และหัวหน้าการชลประทานในส่วนที่เกี่ยวข้องนั้น ไม่น้อยกว่าสามนายเป็นผู้พิจารณาสั่งชี้ขาดตามเสียงข้างมาก

ในเวลาจำเป็นพอแจกจ่ายให้เป็นประโยชน์แก่การเพาะปลูกได้ทั่วถึงกัน ให้นายอำเภอหรือผู้แทนประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และหัวหน้าการชลประทานในเขตการชลประทานนั้นพิจารณาสั่งชี้ขาดตามเสียงข้างมาก

ตามความในวรรคสองนี้ ถ้าเป็นกรณีในระหว่างอำเภอต่ออำเภอให้นำมาตรา 22 (ข) และ (ค) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 22 ในการเปลี่ยนแปลง แก้ไข เพิ่มเติม รวมกัน หรือเพิกถอนการชลประทานส่วนราษฎรภายในเนื้อที่ซึ่งได้รับอนุญาตไว้แล้ว ถ้าตกลงกันไม่ได้ ให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้

(ก) กรณีที่เกิดขึ้นในอำเภอเดียวกัน ให้นายอำเภอสั่งชี้ขาดตามเสียงข้างมากของราษฎร ที่ได้รับประโยชน์จากการชลประทานนั้น การออกเสียงลงคะแนนให้ถือเกณฑ์ดังนี้ ผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินไม่เกินสิบไร่ ให้ออกเสียงได้เสียงหนึ่ง ถ้าเกินสิบไร่ ให้คำนวณทวีขึ้นโดยอัตราสิบไร่ต่อหนึ่งเสียง เศษของสิบไร่ ถ้าถึงครึ่ง ให้นับเป็นหนึ่ง

(ข) กรณีที่เกิดขึ้นระหว่างอำเภอต่ออำเภอในจังหวัดเดียวกัน ให้ข้าหลวงประจำจังหวัดตั้งคณะกรรมการขึ้นพิจารณา มีจำนวนอย่างน้อยห้าคนและให้ข้าหลวงประจำจังหวัดสั่งชี้ขาดตามเสียงข้างมาก

(ค) กรณีที่เกิดขึ้นระหว่างจังหวัดต่อจังหวัด ให้ข้าหลวงประจำจังหวัดนั้น ๆ ตั้งกรรมการขึ้นจังหวัดละสามคน และให้อธิบดีกรมชลประทานตั้งกรรมการอีกคนหนึ่งรวมเป็นคณะกรรมการพิจารณา แล้วให้ข้าหลวงประจำจังหวัดนั้น ๆ สั่งชี้ขาดตามเสียงข้างมาก

มาตรา 23 ถ้าจะต้องมีการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ของบุคคลเพื่อการชลประทานส่วนราษฎร ให้นำกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์มาใช้บังคับ

มาตรา 24 ผู้ใดไม่สามารถไปทำงานตามคำสั่งเกณฑ์ของเจ้าพนักงาน ถ้าสามารถจัดผู้อื่นไปทำแทน ผู้นั้นต้องจัดให้ผู้อื่นที่สมควรไปทำแทน หรือจะให้เงินทดแทนค่าแรงงานตามปริมาณแห่งงานที่จะต้องทำได้

มาตรา 25 เมื่อคณะกรรมการอำเภอพิจารณาเห็นสมควรว่า ผู้ใดไม่สามารถจะปฏิบัติตามคำสั่งเกณฑ์ของเจ้าพนักงานและไม่สามารถจัดหาคนอื่นทำแทน ทั้งไม่มีทรัพย์สินจะเสียค่าทดแทน จะงดเว้นการเกณฑ์ตามพระราชบัญญัตินี้เฉพาะคราวที่จำเป็นแก่ผู้นั้นเสียก็ได้

มาตรา 26 กิจการในหน้าที่ซึ่งเจ้าพนักงานได้แบ่งปันให้ผู้ใดกระทำ ถ้าผู้นั้นละเลยไม่กระทำตามคำสั่งด้วยประการใด ๆ ก็ดี นอกจากที่จะต้องถูกลงโทษตามมาตรา 38 (ก) แล้ว ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจจัดบุคคลอื่นเข้ากระทำแทนโดยกำหนดค่าจ้างตามสมควรและให้ผู้ละเลยเป็นผู้รับผิดชอบออกค่าจ้างนั้น

มาตรา 27 กิจการใดซึ่งเกี่ยวกับการชลประทานส่วนราษฎรเมื่อเจ้าพนักงานได้สั่งชี้ขาดไปตามความในมาตรา 21, 22 แล้วให้ถือว่าเป็นที่สุด

มาตรา 28 บุคคลผู้มีหน้าที่ควบคุมทำการชลประทานส่วนราษฎรในเขตตำบลใด ให้ได้รับยกเว้นการเกณฑ์แรงงานและเครื่องอุปกรณ์การชลประทานในเขตตำบลนั้นดังนี้

(ก) กำนันและหัวหน้าการ ชลประทาน คนละสามสิบไร่

(ข) ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยหัวหน้าการชลประทาน คนละสิบห้าไร่

ถ้าในเขตนั้นมีเนื้อที่เพาะปลูกไม่ถึงห้าร้อยไร่ ให้บุคคลดังกล่าวแล้วได้รับการยกเว้นเพียงครึ่งอัตรา แต่ถ้าราษฎรผู้ได้รับประโยชน์เห็นควรให้ได้รับการยกเว้นมากกว่าที่กล่าวไว้ในมาตรานี้ ก็ให้นายอำเภอยกเว้นตามเสียงข้างมากของราษฎร

มาตรา 29 ผู้ใดได้รับสิทธิตามมาตรา 28 แต่ไม่มีเนื้อที่ดินทำการเพาะปลูกของตนเองหรือมีไม่พอตามสิทธิที่ได้รับ ให้ผู้นั้นมีสิทธิคุ้มครองเนื้อที่ดินทำการเพาะปลูกของผู้อื่นเสมือนที่ดินของตนเองได้อีกไม่เกินสามราย แต่เมื่อรวมเข้าด้วยกันแล้วเนื้อที่ดินต้องไม่เกินกำหนดอัตราดังบัญญัติไว้ในมาตรา 28

หมวด 3

การชลประทานส่วนการค้า

มาตรา 30 ผู้ใดจะทำการชลประทานส่วนการค้า ให้ยื่นคำขอสัมปทานต่อกระทรวงเกษตรธิการ และเมื่อได้รับสัมปทานแล้ว จึงจะทำได้วันแต่จะเป็นการกระทำชั่วคราวซึ่งมิได้มีการก่อสร้างไว้เป็นประจำและไม่กีดขวางทางน้ำสาธารณะหรือทำให้เสียหายแก่บุคคลอื่น

มาตรา 31 ผู้ขอสัมปทานทำการชลประทานส่วนการค้าต้องปฏิบัติตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 8 กับแสดงรายการต่อไปนี้ด้วย คือ

(ก) อัตราค่าตอบแทนที่จะเรียกเก็บจากผู้ทำการเพาะปลูกซึ่งต้องอาศัยใช้น้ำจากการชลประทานนั้น

(ข) จำนวนเนื้อที่ทำการเพาะปลูกอยู่แล้ว ซึ่งผู้ทำการเพาะปลูกยินยอมจะให้ค่าตอบแทน

(ค) จำนวนเนื้อที่รกร้างว่างเปล่าที่การชลประทานนี้จะทำให้บุกเบิกเป็นที่เพาะปลูกได้

(ง) ระยะเวลาแห่งสัมปทานที่ขอ

มาตรา 32 ผู้รับสัมปทานมีสิทธิเรียกเก็บค่าตอบแทนจากผู้ที่ได้รับน้ำจากการชลประทานใหม่นั้นโดยเฉพาะ แต่ห้ามไม่ให้ใช้สิทธิเรียกเก็บค่าตอบแทนจากผู้ตามธรรมดาเคยได้รับน้ำพอเพียงแก่การใช้น้ำมาก่อนแล้ว เว้นแต่จะได้มีสัญญาตกลงกันใหม่เป็นพิเศษ

มาตรา 33 ผู้รับสัมปทานจะต้องปฏิบัติตามมิให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น

มาตรา 34 ผู้รับสัมปทานต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขในสัมปทาน

มาตรา 35 ผู้รับสัมปทานต้องทำรายงานแสดงผลของกิจการที่ได้ทำไปยื่นต่อเจ้าพนักงานผู้ควบคุมการชลประทานปีละครั้ง เว้นแต่เจ้าพนักงานผู้ควบคุมการชลประทานจะสั่ง โดยหนังสือเป็นอย่างอื่น

มาตรา 36 ผู้รับสัมปทานต้องยอมให้เจ้าพนักงานผู้ควบคุมการชลประทานเข้าตรวจตราการงานที่ทำอยู่นั้นในเวลาสมควร และต้องชี้แจงตอบข้อความตามที่เจ้าพนักงานผู้ควบคุมการชลประทานต้องการทราบเกี่ยวกับการนั้น

มาตรา 37 ผู้ใดทำการชลประทานส่วนการค้างอยู่แล้วก่อนวันใช้พระราชบัญญัตินี้ให้ยื่นคำขอสัมปทานต่อกระทรวงเกษตรธิการ และปฏิบัติตามความในมาตรา 31 ภายในกำหนดสิบสองเดือนนับแต่วันใช้พระราชบัญญัตินี้

หมวด 4

บทกำหนดโทษ

มาตรา 38⁽¹⁾ ผู้ใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(ก) ขัดขึ้นคำสั่งเจ้าพนักงานตามมาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 9 มาตรา 11 มาตรา 14 มาตรา 18 และมาตรา 21

(ข) ไม่ปฏิบัติตามมาตรา 7 วรรคแรกและวรรคสุดท้าย และมาตรา 10 มาตรา 24 มาตรา 35 และมาตรา 36

(ค) ไม่ยอมให้ขุดหรือทิ้งมูลดินในที่ดินของตนตามมาตรา 19

(ง) ทำลาย แก้วไข หรือเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ทำไว้เพื่อแบ่งปันน้ำที่เจ้าพนักงานได้แบ่งปันเด็ดขาดแล้วตามมาตรา 21

(จ) ขยายเขตการชลประทานโดยไม่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 7

ผู้นั้นมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 38 ทวิ⁽¹⁾ เมื่อมีการชำระเงินค่าทดแทนหรือเมื่อมีการวางเงินค่าทดแทนต่อศาลแล้ว เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดิน ผู้ใดขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกในการทำทางน้ำ ตามมาตรา 10 ทวิ หรือการรักษาและใช้ทางน้ำนั้นตามมาตรา 10 ทริ มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือทั้งปรับทั้งจำ

มาตรา 38 ตรี⁽²⁾ ผู้ใดปิดกั้นทางน้ำตามมาตรา 10 ทวิ หรือกระทำโดยประการอื่นใดให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดิน ผู้ได้รับน้ำจากทางน้ำนั้นได้รับประโยชน์ลดลงหรือไม่ได้รับความสะดวกโดยไม่มีเหตุอันสมควร มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือทั้งปรับทั้งจำ

มาตรา 39 ผู้ใดทำการชลประทานส่วนการค้ำโดยมิได้รับสัมปทานผู้นั้นมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือจำคุกไม่เกินสามเดือนหรือทั้งปรับทั้งจำ

มาตรา 40 ผู้ใดไม่ขอรับสัมปทานภายในกำหนดเวลาดังกล่าวไว้ในมาตรา 37 ผู้นั้นมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือทั้งปรับทั้งจำ

มาตรา 41 ผู้ได้รับสัมปทานทำการชลประทานส่วนการค้ำ ไม่ปฏิบัติตามการให้เป็นไปตามความในมาตรา 34 มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือทั้งปรับทั้งจำ

มาตรา 42 ผู้ใดกระทำความผิดต่อพระราชบัญญัตินี้นอกจากจะได้รับโทษตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตราอื่นแล้วศาลมีอำนาจสั่งบังคับให้รื้อถอน ทำลายหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ได้กระทำไปนั้นได้อีกโสดหนึ่ง

หมวด 5

การรักษาพระราชบัญญัติ

มาตรา 43 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีหน้าที่รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ กับให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงและแต่งตั้งเจ้าพนักงานผู้ควบคุมการชลประทาน เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้
กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

พระราชบัญญัติการชลประทานราษฎร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2523

พระราชบัญญัติการชลประทานราษฎร์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2526

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากการใช้น้ำในการเพาะปลูกของเกษตรกรในบางท้องที่มีปัญหามาก กล่าวคือเกษตรกรที่อยู่ทางต้นน้ำมักจะกักตุนน้ำไว้มากเกินไปจนความจำเป็น ทำให้เกษตรกรที่อยู่ห่างจากทางน้ำหรือปลายทางน้ำไม่มีน้ำใช้เพาะปลูกได้เพียงพอ จึงมีการทะเลาะวิวาทกันเป็นประจำ แม้จะได้มีกฎหมายลงโทษแก่บุคคลผู้กักเก็บน้ำไว้แล้วก็ตามแต่โทษที่กฎหมายกำหนดไว้นั้นเบาบางมาก คือ ปรับไม่เกินห้าสิบบาทหรือจำคุกไม่เกินสิบห้าวัน หรือทั้งจำทั้งปรับ ผู้กระทำความผิดจึงไม่กลัวเกรงอาญาแผ่นดินยังคงกักตุนน้ำไว้ใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตน และในทางปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในการนี้นั้น เจ้าหน้าที่มีการลงโทษโดยวิธีปรับเพียงสถานเดียว สมควรเพิ่มโทษและลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดในการนี้ให้สูงขึ้นจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติฉบับนี้ขึ้น